23. Tarnowski S. Studia do historii literatury polskiej. T.V: Henryk Sienkiewicz. – Kraków: Drukarnia "Czasu", 1897. – 40 s.

24. Zaleski J.B. Do pana Ildefonsa Kossilowskiego od 31 października 1883 r. // Korespondencja Józefa Bohdana Zaleskiego. – Lwów: Nakładem D.Zaleskiego, 1904. – T. 5. – S.306–307.

25. Zaleski J. B. Z dzienniczka z 1861 r. // Korespondencja Józefa Bohdana Zaleskiego. Wyd. D.Zaleski – Lwów: Księgarnia H.Altenberga, 1902. – T. 2 – http://www.pbi.edu.pl/book_reader.php?p=51735&s=1.

Надійшла до редколегії 11.03.14

Астафьев А.

Творчество Тараса Шевченко в рецепции Генрика Сенкевича

В статье впервые в украинском литературоведении поднято проблему рецепции произведений Тараса Шевченко в литературно-критическом и эпистолярном наследии Генрика Сенкевича, проанализировано его эмоциональную реакцию на поэму "Гайдамаки", очерчено польский контекст оценки творчества украинского поэта, прослежено точки соприкосновения между историческими произведениями обоих писателей, в частности в изображении Хмельниччины и фигуры украинского гетмана.

Ключевые слова: *рецепция, романтизм, оценка, контекстуальный анализ, исторический прототип, национальный характер.*

Astafyev O.

Taras Shevchenko's works in Henryk Sienkiewicz's reseption

The paper considers for the first time in Ukrainian literary the problem of reception of Taras Shevchenko works in literary criticism and epistolary heritage of Henryk Sienkiewicz, analyzes his emotional response to the poem "Haydamaky", outlines the Polish context of assessment of creativity of Ukrainian poet, traces a common ground between the historical works of both writers, particularly in the depiction of Khmelnytsky region and figure of Ukrainian hetman.

Key words: *reception, Romanticism, assessment, contextual analysis, historical prototype, national character.*

УДК 821.161.2

С. Чхатарашвілі, наук. співр.,
Інститут україністики Тбіліського державного університету ім. Іване Джавахішвілі

ГРУЗИНСЬКА ТЕМА У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА Й УКРАЇНСЬКИХ ШІСТДЕСЯТНИКІВ (Л. КОСТЕНКО, І. ДРАЧ)

У статті досліджено відображення грузинської тематики у творчості Тараса Шевченка й українських поетів-шістдесятників Ліни Костенко та Івана Драча. До уваги взято поезії, у яких написано про Грузію, використано грузинські образи.

На підставі запропонованого дослідження ми можемо сказати, що насичена грузинською тематикою творчість українських поетів – Тараса Шевченка, Ліни Костенко та Івана Драча – показала багатогранність таланту, збагатила урізноманітнила українську літературу. Також наявність в українській літературі грузинських тем – це важливий та цікавий факт, як для українських літературних досліджень, так і грузинських.

Ключові слова: *Тарас Шевченко, шістдесятники, діалог культур, грузинська тематика, контактологія.*

Україно-грузинські культурні та літературні взаємини мають дуже давню історію. Історична доля України та Грузії тісно пов'язана та бере свій початок з глибини століть та завжди відрізнялася особливою дружбою, повагою та любов'ю. Тому, не випадково, що українська література сповнена творами, в основі яких грузинські теми та навпаки.

Дуже яскраво грузинська тема представлена у творчості Тараса Шевченка, зокрема його поемі "Кавказ". Ця поема вплітається у грузинський літературний процес і є одним з найвизначніших творів в українському літературному житті XIX століття. Популярність поеми "Кавказ" Тараса Шевченка виявилась настільки масштабною, що вона невдовзі була перекладена грузинською мовою, і грузинський читач мав можливість з нею ознайомитися і насолоджуватися її художньою красою та сенсовою глибиною.

Після Тараса Шевченка українська література досягла нових вершин, серед яких і поетична творчість українських шістдесятників. В одному з листів поета-шістдесятника Івана Драча "У Тбілісі на Коте Месхі" читаємо: "Восени 1987 року я приїхав у Тбілісі на ювілей Іллі Чавчавадзе, святого Іллі. "Якби нас було стільки, скільки вас!" – захоплено вітали українців грузини. "Якби ми були такі, як ви!" – захлинавсь я від розчулення і гордості. Грузинські леґіні підсаджували своїх красунь на свої плечі, йшли на владу і виборювали грузинську мову. Які гарні, які шляхетні, які свободосягнисті! Якийсь там-енний Перший секретар літав з одного регіону Сакартвелло в другий і гамував свободу, і обіцяв, обіцяв, обіцяв!" [3, 486]. Цей факт ще раз підтверджує дружні стосунки Грузії та України.

З 60-х років XX століття в українській літературі з'являється нове покоління письменників, яке згодом назвуть "шістдесятниками". Це була особлива частина української інтелігенції, що здійснила повний фурор в тогочасній українській літературі. Покоління шістдесятників менше знаходилася під впливом радянської ідеології. У 1953 році помер Сталін, і шістдесятники стали свідками падіння культу особи. Їх цінності сформувалися згідно з віяннями нової епохи. Українські шістдесятники відрізнялися незвичайною індивідуальністю, непритаманною для радянського морального кодексу, з особливостями проявів свободи, з ідеями, сповненими гуманізмом та космополітизмом культурного смаку. Термін "шістдесятники" активно використовувався вже з початку 60 років.

Серед світоглядних засад шістдесятників слід виділити:

- лібералізм (культ особи в усіх її виявах: свободи особистості, нації, свободи духу);
- гуманізм та антропоцентризм (культ людської особистості як центру Всесвіту);

- духовний демократизм (культ простої, звичайної людини);
- духовний аристократизм (культ видатної творчої особистості);
- моралізм та етичний максималізм (культ моральності як абсолютного мірила людських вчинків);
- космізм (усвідомлення "планетарної причетності" людини як частинки Всесвіту до космічних процесів);
- активний патріотизм і національну самосвідомість, сакральне сприйняття рідної мови та історичної пам'яті як оберегів нації;
- культурництво (відстоювання справжньої, високомайстерної культуротворчості).

"До естетичних засад шістдесятників можна віднести: критику інакшістю – заперечення соцреалізму власною творчістю; естетичну незалежність, відстоювання свободи митця; єдність традицій (національних і світових) та новаторства; інтелектуалізм, естетизм, елітарність. Досить розмаїто постає жанрова система "шістдесятників" (лірична поезія, балади, притчі, етюди, поеми, сонети, ліричні новели, історичні романи, роман у віршах, химерна проза). Отже, явище "шістдесятництва" було неоднозначним як за творчими постатями, так і за стильовими течіями та ідейно-естетичними вподобаннями" [1, 132].

В Україні з'явилася надія, надія на свободу, скасування беззаконності, шляху від самостійного самоврядування до демократії. Люди забули про страх та почали вільно думати та говорити. Першими свободу відчула інтелігенція. У 1953 році була видана дебютна книга Дмитра Павличка "Любов і ненависть", а у 1957 році книга Ліни Костенко "Проміння землі". Ці збірки стали передумовою шістдесятництва.

Ліна Костенко – провідна та активна представниця кола українських письменників-шістдесятників. Поезія Ліни Костенко, яка сповнена молодіжним шармом, дуже відома для українських читачів та поціновувачів, зокрема і її поетичними збірками "Проміння землі" та "Вітрила". Відповідно, популярним стає ім'я цієї чудової жінки та її поезія, яка була створена на національному грунті. До 1961 року вже були всі підстави для її великої популярності. А 1961 року була видана третья збірка "Мандрівки серця".

Вірші Ліни Костенка грузинською мовою вперше були перекладені та видані 1989 року у збірнику "Добридень тобі, Україно!", яку підготував клуб "Україна" у Тбіліському державному університеті. У збірнику представлені переклади віршів українських радянських поетів, перекладені Нією Абесадзе. Пізніше, у 2001 році, цей збірник був виданий у Києві, а в Грузії широко розповсюджений із назвою "Серпень". До нього увійшло 55 відомих віршів українських поетів, серед яких і переклади поезій Ліни Костенко. У 2009 році в журналі "Граалі" з'являються вірші Ліни Костенко грузинською мовою,

перекладені Маквалою Гонашвілі. Особливо треба зазначити той факт, що обидва перекладачі володіли українською мовою та переклади зроблені з оригіналу, а не за допомогою мови-посередника. Також з часів інтенсивного розвитку інформаційних технологій в Інтернет-мережі починається розповсюдження перекладів віршів Ліни Костенко, здійснених різними грузинськими авторами.

У збірнику "Добридень тобі Україно!" було оприлюднено чотири вірші Ліни Костенко: "Вітри гули віолончеллю", "В дні прожиті печально і просто", "Сосновий ліс перебирає струни", "Іма Сумак". Крім останнього (який присвячується відомій співачці Імі Сумак), всі три вірші виражають ліричний настрій. Як зазначено в передмові до збірника: "Вони є носіями основного мотиву, характерного для автора" [2, 7].

Відомий грузинський перекладач Рауль Чілачава у своїй двомовній антології "Серпень" розмістив дев'ять віршів Ліни Костенко, які створені на різну тематику. Саме у цій збірці знайшов місце вірш без назви, написаний на грузинську тему "Дівчаточко з обличчям Тінатін". Рауль Чілачава заново переклав один з віршів без назви, який вийшов у збірці "Добридень Тобі, Україно!" з новою інтерпретацією, створив дуже цікавий варіант: "Вітри гули віолончеллю".

Голова Спілки письменників Грузії Маквала Гонашвілі у своєму авторському журналі "Граалі" запропонувала вірші Ліни Костенко, сповнені мужністю й натхненням та стали візитною картою Ліни Костенко. Дуже цікавий один вірш без назви, переклад якого зробив Олександр Елердашвілі. Вірш написаний на релігійну тематику. Цікаво, що у грузинському світі, як бачимо, виходять твори одного автора з різним поетичним настроєм, виконані різними перекладачами у різні часи, що підтверджує факт, що Ліна Костенко є дуже цікавим автором для грузинської аудиторії.

Це є продовженням багатосторічної історії діалогу двох культур, своєрідне виявлення його міцності. До цих поетичних цінностей, якими для нас цікава поезія Ліни Костенка, додається ще один та надважливий – грузинський гетерообраз у творчості українського поета.

Звичайно, дуже приємно та важливо, коли грузинські теми та образи зустрічаємо у творчості української поетеси, але й важливим також є факт, що це привнесло в рідну літературу вказаного поета. Предметом нашого дослідження стали ті поетичні твори, озвучення грузинської тематики яких, збагатило формами алюзії, запозиченням чи впізнаванням, надала багатозвучності сучасній українській літературі.

Вірш стосується непереможної грузинської шахістки, якою пишалася Грузія під час складання збірки. Як зазначає дослідник М. Мельник: "У образі романтичної героїні Шота Руставелі можливо

розуміється Нона Гапріндашвілі, яка стала чемпіонкою з шахів серед жінок" [3, 72]. Відомий факт, що в 1962 – 1978 роках Нона Гапріндашвілі стала 5-тикратною чемпіонки світу. Ця подія викликала великий резонанс у пресі Радянського Союзу. Як виявилося, Ліна Костенко була добре ознайомлена з грузинською легендарною поемою "Вітязь у тигровій шкурі", з її сюжетом, його головними героями та змістом поеми.

Грузинська шахматистка у вірші порівняна з Тінатін. Тінатін, це персонаж, яка відрізняється розумом і схожість з нею не випадкова. А у трьох борцях мається на увазі Автанділ, Тарел і Фридон. "Ти Грузія...." – у цих рядках виявляється велика пошана поетеси до Грузії, її ставлення – це ставлення людини, яка у захваті від переможної, великої країни.

Звичайно, у творчості Ліни Костенка немає багато прикладів на грузинську тематику, але не тільки кількість важлива для цінності. Грузинська тема так природно подана в її віршах, що надає велику інформацію щодо настрою авторки та її ставлення до грузинської літератури.

Коли ми говоримо про коло шістдесятників, про їх відносини з Грузією, не можливо не відзначити поезію Івана Драча, яка сповнена творами, створеними на грузинську тематику, наприклад: вірші : ,,Іверійське тяжіння", "Величальна Грузії", "В ланчхуті", "Лист до Тіціана Табідзе", "Ніко Піросмані проїздом у Києві". Це вірші, в яких відображена повага, любов українського поета, загалом його ставлення до Грузії, грузинських діячів, до грузинської культури.

Крім того, маємо зазначити поетичне кредо Івана Драча: "Поезія – над усе, поезія – передовсім", в якому вказано, що він написаний з Галактіоном Табідзе та представляє дуже цікавий переклад вірша Галактіона Табідзе.

У Івана Драча є багато статей та есеїв про Грузію. Серед них – "Лист у Тбілісі". Лист написано до Отара Чхеідзе. У листі написано про грузинський характер, про грузинський поетів: Галактіона Табідзе, Важа-Пшавела. Цікаво, як оцінює український поет грузинську творчість. Одна цікавий деталь: "...твоя поезія суціль складається лише з достоїнств, та навіщо мені відбирати хліб у критикив, – я просто радію з твого уміння розширювати і поглиблювати мій світ, адже я передовсім твій читач, ти мен вражаєш блискавкою парадокса: "Лише своїм убозтвом ти будеш багатий / Безпорадністю сильний" і при спаласі цієї блискавки я бачу сумний образ геніального Піросмані і пишу про це вірш "Ніко Піросмані проїздом у Києві" [3, 357]. Цей вірш переклав и надрукував в збірнику "Серпень", автор якого відомий поет-перекладач Рауль Чилачава.

Як бачимо, в одному випадку маємо справу з контактологією, а в іншому – не так виразно, але, найголовнішою являється краса та

цінність цих відносин, оскільки насиченням грузинською тематикою творчість українських поетів – Тараса Шевченка, Ліни Костенко та Івана Драча, показала багатобічний інтелект, талант, збагатив та урізноманітнив українську літературу.

Як підсумок, хочеться зазначити, що присутність грузинської тематики у творчості Тараса Шевченка, Ліни Костенко, Івана Драча, маючи осмислений, комбінаційний образ, дуже важливий та цікавий факт як для українських літературних досліджень, так і грузинських.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаев Таня, Гук Зоряна. Українська література XX століття. – Белград, 2008.

2. Добридень тобі, Україно! – Тбілісі, 1989.

3. Драч Іван. Статті та есеї // Твори у трьох томах / Іван Драч. – Т. 3.. – К., 2010. – С. 357.

4. Антропонімія збірки "Неповторність" Ліни Костенко / М.Р. Мельник // Культура народов Причерноморья. (Періодичне видання НАН).

5. http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/36220

6. Наєнко Михайло. Художня література України. – К., 2008.

Надійшла до редколегії 11.03.14

Чхатарашвили С.

Грузинская тема в творчестве Тараса Шевченко и украинских шестидесятников (Л. Костенко, И. Драч)

В статье исследовано отражение грузинской тематики в творчестве Тараса Шевченко и украинских поэтов-шестидесятников Лины Костенко и Ивана Драча. Вниманию представлено поэзии, в которых написано о Грузии, использованы грузинские образы.

На основании предложенного исследования мы можем сказать, что насыщенность грузинской тематикой творчества украинских поэтов – Тараса Шевченко, Лины Костенко и Ивана Драча – показала многогранность их таланта, обогатила и разнообразила украинскую литературу. Также наличие в украинской литературе грузинских тем – это важный и интересный факт, как для украинских литературных исследований, так и грузинских.

Ключевые слова: *Тарас Шевченко, шестидесятники, диалог культур, грузинская тематика, контактология.*

Chkhatarashvili S.

Georgian theme in the creations of Taras Shevchenko and Ukrainian Sixties-poets (Lina Kostenko, Ivan Drach)

The article studies the reflection of the Georgian theme in the works of Taras Shevchenko and Ukrainian poets of the sixties – Lina Kostenko and Ivan Drach. Taking account the poetry in which is written about Georgia and Georgian images are used.

On the basis of the proposed research, we can say that the saturation of the Georgian-themed in the works of Ukrainian poets – Taras Shevchenko, Lina Kostenko and Ivan Drach – showed the versatility of their talents, enrich and diversify the Ukrainian literature. Also, the presence of the Georgian theme in Ukrainian literature is an interesting and important fact for Ukrainian and for Georgian literary studies.

Keywords: *Taras Shevchenko, the sixties, the dialogue of cultures, the Georgian theme, contactology.*